ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 93

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՕՐԱԳԻՐ

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՀՈԿՏԵՄ 1845

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այս օրագրութեան ով որ կը բաղձայ [illegible] Տպարանը [illegible] մէկ տարեկան գինը 125 ղուրուշ է ։ Ի Պոլիս [illegible] ։ Ի [illegible] ։ [illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիր 12 Հոկտեմբեր ։

Ամէն ազգ կը փափաքի, թէ Եւրոպիա՝ ժամանակով քաղաքավարութեամբ կը պայծառանայ. բայց այսու ամենայնիւ զանազան գէշ սովորութիւնք ու վնասակար միջոցներէ զերծ եւ ազատ չէ. անոնց ի՞նչ ազդեցութեան յառաջ գալուն վրայօք ան-գիտութիւն տալը՝ բարեխնամ Հեղինակաց գրե-լին թող տալով՝ հիմայ մենք միայն սա ըսենք որ, երբոր մէջերնին ինչեւիցէ գէշ սովորութիւն մը շարունակօրէն տեսնուի. զինք նէ, այն տեղուանց Օրագիրներն ալ չեն լռեր անոնց վրայօք իրենց պարտաւորութիւնը գործի դնելու, այսինքն կըսեն իրենց ազգին ու հայրենիքներուն մէջ մնացած ու շատցած անկարգութիւնը անաչառապէս հրատարակելու ։

Անոնք (այսինքն օրագիր հրատարակողները) աւանկ ընելովնին՝ չէ թէ խել մը թեթեւամիտ մարդիկներուն կարծածը համեմատ՝ հայրենեաց կը հակառակին, այլ ընդ հակառակն՝ ճշմարիտ հայրենասէր ։

Աստ գի ով որ ըսայ՝ թէ որ ըսէ իր ազգը կըգովէ՝ կամ իր ազգին նախնիքներուն ինչեւիցէ բանի մը մէջ ունեցած յառաջադիմութիւննին կը պատմէ, ու անոնց քաջութեամբը ու հին առաւելութիւններովը կըպարծենայ նէ՝ անոր ազգասէր

ըսուէր. որովհետեւ ամէն ազգի մէջ՝ թէ գովութեան և թէ պարսաւելու բաներ ու գիտցուածներ անպակաս կըգտնուին. Աստի ազգասէր անէ՝ երբ որ հարկը կըպահանջէ՝ որ իր ազգին խրախուսութիւն մը տայու, և յառաջդիմութեան միջոցները ընդգրկել տալու համար հա-մոզելու, այն ատենը ազգին անցած կացած քա-ջաստկաց արժանի բաները գովութեամբ առաջ կը բերէ, և նորէ նոր ազդօղուն միջոցի մը ծաղ-կելը հասարակութեան կըսուէ, և բարերար անձի մը իր ազգին բրած աստարութիւնը երախ-տագիտութեամբ կըծանուցանէ, բայց և այնպէս ալ իր ազգին մէջ ժողովրդարար ազդելով գէշ սո-վորութիւններուն վրայօք անփոյթ չի ըլլէր, կարծ խօսքով՝ առաջինը պարագ կըսեր ըսել, և մի-կայն ալ թող չի տար ։

Ահա՛ այսպէս գիտեն Եւրոպայի խել մը օ-րագիրները իրենց ազգին ու հայրենիքին վրայօք անկեղծաբար շարժիլ. ինչպէս որ մօտ օրերս զաղղիական օրագիրը՝ փարիզու մէջ թուղթ խաղալու գէշ սովորութիւնը շատնալուն վրայօք՝ խոհեմութեամբ մը հետեւեալ յօդուածը կը-հրատարակէ ։

«Քանի մը տարի է, Փարիզոյ կառավարու-թեան խաղալու թուղթէն առած տուրքը՝ զար-մանալի կերպով մը աւելցաւ, որ խաղին վրայ աւելցած գէշ յօժարութենէն յառաջ կուգայ։ Այս հարկը՝ որ 1830 ամին միայն 50,000 ֆրանք

էր, հիմայ մէկ միլիոն 500,000 ֆրանքի կը հասնի, փարիզ խաղալու համար թուղթ շինող մը կա-ռավարութեան 50,000 ֆրանք տուրք կուտայ հիմայ՝ իր շինած թուղթերուն համար՝ փոխա-նակ 15,000 ֆրանքի, որ կըհատուցանէր առաջուց տարուայ տալի» ։

Անշուշտ է հասարակութեան մը մէջ՝ ինչեւիցէ մոլութեան ու գէշ սովորութեան մը ճանա-չել և գիտալով չառնալը՝ բաւ մեծ մասին մեծա-մեծաց գործով օրինակ ատլերներէն կամ՝ անոնց թոյլատուութիւննէն յառաջ կուգայ ։ Ինչպէս է նէ, ազգի մը գլխաւոր եղօղը՝ իրեն փոքր բա-ցի բարի սովորութիւններով զարդարելը (որ է ուղղափառ քրիստոնէին անժխտելի պարտաւո-րութիւնը) իր անձին օգուտ ընելէն՝ ի զատ՝ հա-սարակութեան ալ երջանկութեանը առիթ կըլլայ. ըստ որում գործը՝ խօսքէն աւելի ազ-դու է ։

Գիտենք որ, որեւիցէ խաղ մը՝ թէեւ առանց բա-ռնալի խաղցուի ալ նէ, բաղդաւորին սա վնասը կուտայ որ՝ իրեն սուղ կենաց անգին բաղձերը դուրս տալը վայրապարն (բէլէֆ) կընէ. և ա-ռիկայ պզտիկ վնաս չէ՞, ժամանակին յարգը գիտցողներուն ։

Բայց ատկով խաղին վնասները անթիւ են, և երկար յօդուածներու կարօտ ։ Ի՞նչ աւեներ չի փլեց, ի՞նչ հզօրներ չի կործանեց նայած (խաղմարը) ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

ԿԱՄ

Գինեհատներ Ընկերովինեան տեղեկութիւններ

(Շարունակութիւն Տես թիւ 92.)

Զ. Անգլիական Իռլանտայի բնակիչներուն սովորին մէկ ի՞նչ եռանդ ձգելը՝ երեք տարիէ հետէ (1841էն սկսելով), թէ որ հասկանալուն ալ ուզենք նէ. Իռ-լանտա տպուած օրագիրներուն քաղուածը ընելու ենք. մէկ քանիք մը ժամանակով ըլլայ նէ՝ այն որ այն քաղաքը որպէս թէ յաղթական հանդէս մը կը-վայելին. առաջին քաղաքութեանը հրաշալի հետե-ւութիւնները չհաւատացուելու պէս բաներ են։ Հա-սարակութեան հնացեալ սովորութեանը մէջ եղած փոփոխութիւնը այնպիսի բան մըն է որ՝ քանի մը տարիէ վերջ գործարան բանեցնողները շինած տը-ներնին անելու մարդ չի կըրնալ գտնելնուն համար՝ գործարաննին ծախու հանեցին. շատ գինետուններ՝ որ աղքատ Իռլանտացիներուն շատը առաջ հոն կը-ժողվուէին և չըրած խայտառակութիւններն չէր մը-

նար, գոցեն նեղս ուր կալով մարդ չի գտնուելուն համար գոցուեցան. և Քորք քաղաքին Իռլանտա-յին ծանուցական թուղթը կըպատմէ որ՝ Ժուժկալու-թեան Ընկերութեանը հաստատուելէն առաջ՝ գինով ըլ-լալով փողոցը պառկող՝ իրարու վրայ հաշուելով գիշերը քառասուն հոգի կըլլար. Ընկերութիւնը հաս-տատուելէն վեր գտնելէն ետև գիշերը երկուքէն աւել տեսնուած չէ ։ Ժուժկալութիւնը՝ աղքատներուն մէջ յառաջուն մեծ նշան կըբռնուի այսպէս գործարան-ներուն՝ գինետուններուն գոցուելը. որովհետեւ առա-ւօտ չկայ անոնց համար. ամեն որ Իռլանտայի օ-րագիրները աստ վերաբերեալ մէկ նոր բան մը, մէկ գինետանի մը, մէկ այսպէս գործարանի մը գոցուիլը կըգրեն ։

Անցեալ ամառուան կըման արին Իռլանտայի մայ-րաքաղաքը երեւելւոն առաջին անգամը՝ ազգային մէկ մեծ տօնախմբութեան մը առիթ տուաւ. հանդիսա-ւոր թափօր ըրին. և այն թափորին մէջ կըցուցնէին թէ Տուպլին մայրաքաղաքը և թէ բոլորները գտնուած տեղերը հաստատուած Ժուժկալութեան Ընկերութեան-ցն անդամները. մէջերնին հազարաւոր մարդիկ կա-յին որ իրենց առողջութեամբը և գինովութեանը

անուանի եղած էին. և հանդէսին մէջ բարեհամբերներուն հանդարտութիւնը և անխռովութիւնը և բարե-կարգութիւնը՝ բոլորին փոփոխիլը յայտնի կը ցու-ցնէր ։ Այս տեսարանս վերայ մարդասէր եղող մարդոց մէկ մեծ զմայլմանութիւն մըն էր. ժամանակ քահանաներուն, որ առանց հոգնելու ջանք ըրեր էին մարդս իրեն պատուական ատեանէն հզօր առանց մէկ գէշ սովորութենէ մը ետ քաշելու. փողոցները կերպասներով (խաւմաշներով) զարդարուած էին. և պատուական բէհէզներ անոնց ձակատին վրա քաշուած էր. և ամէն բան յայտնի կը ցուցնէր որ այս հանդէսին առնելը քաղաքացւոց սրտոտ ուրախու-թեամբ և խնդութեամբ լեցուած էր. Ժուժկալութեան Ընկերութեան ալ և այլ ժողովրդներէն թափօրին մէջ գտնուողները տասն և չորս հազար հոգի կային. ամէն մէկ ընկերութիւն իրեն յատուկ պատ դրօշակ ունէր, որոնց վրան այլեւայլ խորհրդաւոր կարճ լուսանկարներ գրուած էին. մէկին վրայ գրուած էր "Ինձ հաւատարիմ մինչեւ ցմահ", որ է Յովհաննու Յայտնութեան խօսքը (Բ. 10). մէկ ուրիշ դրօշակի մը վրայ՝ սապէս մէկ պատկեր մը քաշուած էր. մէկ մարդ մը գինովցած փռուած պառկած, և կնիկն ալ

Այն անձինք, որ իրենց խնճոյքը աղէկ ժամանակ մը անցունելու համար՝ թուղթ խաղալու կամ ուրիշ խաղի մը ձեռք կըզարնեն, ասանկներուն վրայ՝ չէ թէ զարմանալու, այլ շատ ափսոսալու արժանի է :

Ընցեալ ամսոյն 22ին շաբաթ օր կէս օրէն 1 ½ ժամ ետքը երկրաշարժութեան սաստիկ ցնցում մը զգացինք քաղաքիս մէջ. նոյն օրը մինչեւ իրիկուն երերքը քանի մը անգամ կրկնուեցաւ, բայց շատ թեթեւ, հետեւեալ չորեքշաբթիբւան առաւօտուն ժամը 11 ½ին ցնցում մ՚ալ զգացինք որ կէս օրէն մէկ ժամ մէկ քառորդ յառաջ շատ աւելի սաստկութեամբ կրկնուեցաւ և 8 մանրերորդ ալ տեւեց, նոյն իրիկունը կէս գիշերէն երկուքու. կէս ժամ յառաջ ցնցումը կրկնեց նոյն սաստկութեամբ :

Բայց այս ամէնը Սփօռկէ կողմն եղած երկրաշարժութեան հետ բաղդատելով գրեթէ բան մը ըսել չէ, ինչպէս որ նոյն կը ինծի եկած նամակէ մը կիմացուի, որ է այս :

«Սեպտեմբերի 27ին առաջացեալ երկու անգամ երկրաշարժութեան թեթեւ ցնցում մը զգացինք, հետզհետէ նոյն օրը և հետեւեալ օրը շարունակեց ցնցումը երբեմն թեթեւապէս և երբեմն սաստիկ. սեպտեմբերի 29ին կէս օրէն մէկ ժամ ետքը երկրաշարժութիւնը կրկնուեցաւ, մէկ ժամ ետքը աւելի սաստկութեամբ. քիչ մը ետքը շատ աւելի սաստկութեամբ որ կը գետ երկիւղի մէջ ձգեց, և բոլոր բնակիչները խուճապ մեծութեամբ դէպ 'ի ծովեզերը կը փախչէին ձեռքերնին դէպ 'ի երկինք բարձրացուցած, անանկ կըկարծուէր թէ բոլոր քաղաքը կըկործանի. և արդարեւ թէ որ այս վերջինը քիչ մը աւելի տեւէր Անթալիան ալ ինչ եղած կըլլար. հիմայ նոյն օրը անցաւ և կէս գիշերէն յառաջ սոսկալի երկրաշարժութիւն մը՝ որ ամեն կէս ժամը մէկ կըկրկնուէր, ժողովուրդին մէջ արհաւիրքը ընդհանուր էր : Սեպտեմբերի 30ին՝ հոկտեմբերի 1ին և 2ին երկրաշարժութիւնը գիշեր և ցերեկ միշտ կը շարունակուի երբեմն սաստկութեամբ և երբեմն թեթեւ. հասարակութիւնը սաստիկ վախի մէջ է, անդրայս գրեթէ ամեն կրպակները ծածկած են, եկեղեցիներուն և մզկիթներուն մէջ աղօթք կընեն, քաղաքիս մէջ բաւական վնասատուս, բայց գիւղերուն մէջ եղած վնասը աւելի է, այսուամենայնիւ մարդու կոտորած չկայ. երկու կին և մէկ մարդ մը միայն մեռան՝ Ս. բարբի գիւղը» :

— Նոյն քաղաքիս մօտ անդրանիկ, մանաւանդ արեւելեան դին, Ակլօրհիսարու և Պալըքէսէրի կողմերը՝ անցեալ հօթնեկիս մէջ երկրաշարժութիւնը քանի մը անգամ կրկներ է, երբեմն սաստկութեամբ և երբեմն թեթեւապէս երկրէ՝ այս սարսափելի բնութիւնը բաւական երկիւղի մէջ ձգեց քաղաքիս հասարակութեան հանգստութիւնը չփոթելով :

— Այս տարուան մեր երկիրն մէջ եղած անձրեւութեան դէմ հետեւանքները շարունակ կըլսենք ներսի քաղաքներուն վրայօք, այսինքն Ամասիա՝ Թոխաթ և Դոնա քաղաքները ու անոնց շրջակայ գիւղաքաղաքները ու գիւղերը ցորենի և ուրիշ արմտիքներու շատ պակասութիւն ըլլալով, և ընդհանրապէս խիստ թանգութիւն մը տիրելով՝ խեղճ մը չքաւոր մարդիկ ստիպուեր են իրենց երկիրը թողուլ ու հեռաւոր այն կողմերէն զանազան քաղաքներ ցրուելով. կըսուի որ նոյն խղճալիներէն 100 անուորի չափ Պոլսոյ նաւհանգը եկած են արդէն :

— Ներկայ ամսոյ 3ին Նիկոմիդիա Մ. Ն. Թագաւորին ամենախնամութեան տարեդարձը կատարեցաւ սովորական արարողութեամբ :

Իզմիրու հայազգի ազգասէր հրկիզելոց համար զանազան քաղաքներէն ժողովուած օգնութեան ցուցակը :

Ղ : Կէսէ	2000 :
Ի , Ամասիա	500 :
Տօսիա	400 :
	2900 :

Մէկալ էջին գումարը .	2900 :
Իզմիրու յունաց ինքս անուն ապահովութեան ընկերոյն, ձեռամբ Տիգրանեան Յովհաննէս Էֆէնտի . . .	400 :
Սերոբ հայրապետեան, ձեռամբ Միհրդատ Էֆէնտի	200 :
Ըղեւարի Տուտրենցի Աբրահամեան, ձեռամբ Խոյեցի Մահտեսի Պետրոսի	250 :
Սամաթիոյ Ստեփանեան եղբարց ամենը, ձեռամբ Յովհաննէսեան Պօղոսեան Պետրոս աղայի	1000 :
Տէմիրճեան Մահտեսի Յակոբ աղայի .	1000 :
Ճէզայիրլեան Մ. Պետրոս Վարդապետ, ձեռամբ Սարգիս Սարգսեանի . . .	141 ; 10
Օսմանեան, Սահակ Սարգիս աղայի ձեռամբ յետագայ պարոնայց	
Աւետիս Վարդապետ	141 :
Պետրոս Վարդապետ	200 :
Ընտրապետեան Ճ. Իսմայիլեան, ձեռամբ Մահտեսի Սէթեան Ընթերցողեան . . .	500 :
Ըղեղդուհի Կոստանդ և Եղբարց ձեռամբ պէշիկթաշլեան Հեղինէից պարոնայց .	
Տէրտէր Պալքեւանի	500 :
Ըստ Կարապետեանի	500 :
Մ. Էֆէնտիս Միմիրեան մեծավաճառներէն, ձեռամբ Պալըքաշլեան Կարապետ Էֆէնտի	1440 :
Սելանիկէն, Պալըքաշլեան Գէորգ աղայի ձեռամբ յետագայ պարոնայց Յակոբ Պոնձալեան Գրիգոր Պէզճեանի	350 :
Պետրոս Մէհտիեան Սոտալընճի .	180 :
Պօղոսեան Ընտրեան աղայի դուռ .	150 :
Յովհաննէս Ըստեան Ըղեւանեան ձեռամբ Խաչիկ Մերիկի . . .	450 :
Հայ Միքայէլ աղայ Պէրպերեան պարոնաց Քերականոյ . . .	436 :
	10738 ; 10

պայքը խեղճ օրըրմեր վերջին յուսահատութեան մէջ՝ անոր չորս դին շարուած. վրան ալ գիր. «գործք արբեցութեան», ուրիշ դրօշակի մը վրայ գրուած էր. «կըգաստութիւնն է հարստութիւն ալ քասք». մէկ ուրիշի մը վրայ ալ՝ Պօղոս առաքելոյն խօսքը. «արբեցողք զարքայութիւնն Աստուծոյ ո՛չ ժառանգեն» (Ա. Կորն. Զ, 10).

Ասկէ մանաւանդ բաւկալուղ դիպուած մըն էր՝ որ հռչակաւոր Օքոնէլը և Հ. Մաթէոսն իրար տեսան այս առաջին անգամին՝ Կորկէյ քաղաքը : Այս երկու մեծ մարդիկ, երկուքն ալ իրենց հայրենիքին աղէկութեանը հոգւով չափ ջանացող մարդիկ, երբ որ իրար տեսան նէ՝ արդեօք մտքերնուն մէջէն ինչե՞ր անցաւ. մէկը՝ ետանն տարեհետեւն կ՚աշխատէր որ իր ազգը արթնցունէ, և իրենց ազատութիւնը նորէն ձեռք ձգեն. միւսը՝ նոր սկսեր էր անմեղութեամբ իրեն կուսակիցներ գտնելու. և իր հաւատքովը և հաստատութեամբը ամենուն սիրտը իրեն էր քաշեր : Իռլանտա հասկըցաւ որ՝ աղէկութեան փոխանակելու կարգին՝ բարուց փոփոխութիւնը քաղաքական փոփոխութենէն առաջ ըլլալու է. և քաղաքական աղէկութիւնը ապահովցընելու մէկ հատիկ ճամբան այն է՝ բարոյական աղէկութիւնը հաստատել :

Օքոնէլին ձեռքը հասարակութեան վաստկած քիչ մը ազատութիւնը՝ հասարակաց միտքը պատրաստած էր Հ. Մաթէոսին խրատները մտիկ ընելու. ասոր ալ իր կողմէն՝ Իռլանտացւոց հանճարը աղէկութիւններուն մէկ լայնարձակ ճամբայ մը բացաւ : Յայտնի է որ՝ սանկ մեծ բաներուն մէջ առաջնորդը Աստուծոյ մատն է. և կերեւի թէ Աստուած յատուկ խորհուրդ ունէր այս բանիս մէջ, որ սանկ մտքերնոց. ասոր վրայ խօսք երկընցունելէն աղէկ է այն երկու անհամեմատ Իռլանտացիներուն արժանաւոր յարգը ճանչնալ ու խոստովանիլ : Օքոնէլ՝ իռլանտացիները քաղաքական գերութենէն ազատեց. Հ. Մաթէոսն՝ անժուժկալութեան և մոլութիւններուն գերութենէն՝ որ մարդս քաղաքական գերութենէն աւելի յարգէ կընդէ և կըղեկցընէ. ասոր երկուքն ալ մի և նոյն պատուոյ անուանը արժանի են :

Անգղիա՝ երկար ատեն հաճաքականները հալածեր և դէշ են բռնելով զօղարատր է. բայց բարուց կողմանէ Անգղիայի աղէկնալուն փառքը հաճաքականներուն պահվին է եղեր : Իռլանտայի բաժանայներուն համար ընդհանրապէս տրուած գովեստը՝ որ վերը յիշեցինք, մանաւանդ և յատուկ կերպով այս օրվան օրս եկեղեցւոյ պատուէր մը. Իռլանտացի մէկ խեղճ քահանայն կրօնաւորի մը կուսայ. Անգղիայի Ըստրէ-Յոհաններուն պէտս համբաւներուն մէկը. Նորիչ քաղաքին Անգղիքաններուն Եպիսկոպոսը, ապէկ ու հասարակ մարդասիրաց և ազգասիրաց ընկեր պէս Հ. Մաթէոսին գովեստ հրեքը չի սեպելով՝ մէկ ժողովի (ժողովքի) մը մէջ ասոր ջատագովութիւնը ըրաւ. ասոր զիւղեցին համբաւը չի քաշելով՝ զօրաւորութեամբ անուանը ակրելու պետքերուն դէմ. Իռլանտացի քահանային համար զրուցուած այս ջատագովութեանս վերջը՝ սա ազդու խօսքերովս կըլմնայ. «Ձերդ կըսեմ բարեկամներ, որ Հ. Մաթէոսին կըպախարակէք. գնացէք դուք ալ անոր պէս ըրէք» :

Պէնե լրագրականէ.

Դիմաց երեսի գումարը	10738 : 10
Սերաղաւար Մէհէմէտ էֆէնտի ազգականի փոքրիկը	100 :
Անտոնեան Խօջաեանց ազգականի սեղանաւոր	400 :
Ենոք Թոմաս Լեւոնեան Ճէրապլցի .	250 :
Պօղոսեան ազգատոհմ . . .	100 :
Ծաղկունի Էսաղեանց գերդաստանը վերջինին Մարտին	250 :
Ծաղկունի փեսայի կողմէ (Փանձարճը տղայը) վերջինիս Սերսէ .	250 :
Սելոննէն նահանգի մէջ Տօլեան ազգականի փորձողը Բօտէլ .	250 :
Սելոննէն նահանգի մէջ Սէլէնէն ազգականի փորձողը Թէրզեան .	250 :
Սեբէտ փորձողը Պոլսաթիւյի Հայրապետեան Վեճէլեան	200 :
Զմիւռնիայ ազգականի հօրաքրոջ (Պէտէլէս) Ամաղ Իւթճէճեան .	400 :
Պօղոսպօղոսեանի ազգականի հօրաքրոջ Վարդգէսը Լուիզ և Ենովքեան	200 :
Զմիւռնիայ ազգականի սեղանաւոր անունը Ենովք Պէյլէրճեան	284 :
Զմիւռնիայ ազգականի վերադառնալ Համբ	150 :
Նոյն ազգականի փոքրիկ վերջինիս Սարաֆեան էֆէնտի	100 :
Պօղոսպօղոսեանի ազգականի վերադառնալ Համբ	150 :
Սելոննէն ազգականի նոյնպէս վերջինիս Լուիզէ	100 :
ընդ ամէնը դահեկան .	14172 : 10
Հայրենասէր օրագրոյս 91 թուոյն	
(1) Տպագրելու գումարը .	204060 : 20
ընդ ամէնն դահեկան .	218232 : 30

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

4 Հոկտեմբեր :

Նաւարդաղքն Պօլսոյ՝ մեծ ուրախութեանց գեղանկարով հետ Եւրոպայի վերին վրայօք մեծ եռանդով կըպատրաստին, և հաւանականապէս շատ փութով վերջ ըլլալու է այս խնդիրս :

—Սերասկեան քարձրս . հրամանաւ վեհի . Հէկալու Ռաուֆ փաշա էֆէնտին՝ նախանձախնդրութեամբ Սէրայի ապրուստի գործառնութեան վերակացու վերակացութեան որդի Խոսրով էֆէնտին ընդունեցաւ իրենց պաշտօնէն . և Սենատիա Կայսեր վերադարձ Իսմայիլ էֆէնտին ընդունեցաւ Ռաուֆ փաշա էֆէնտիին տեղը : Իսմայիլ էֆէնտին Փարիզ կրթուած է :

Եւրոպին գործոց պաշտօնատարին առաջին պաշտօնատար վեհամ. Ալի Ֆուատ էֆէնտին՝ Սենտա . կոչեր մանաւանդ քարտուղար անուանեցաւ :

Թէֆիկ էֆէնտին ալ ընդհանուր քարտուղար անուանեցաւ արտաքին գործոց պաշտօնատարին փոխանակ Ալի Ֆուատ էֆէնտիին տեղը :

—Երկուշաբթի օր հինգ մեծ ուղարկութեանց զինուորները Եւրոպիոյ գնացին բնակարանը ժողովեցան , Եւրոպայի խաղերուն վրայօք խորհելու համար :

—Անգղիոյ վեհափ. դեսպանը և Ռուսիոյ գործակալը երեքշաբթի օրը առանձնականաց Արտաքին գործոց պաշտօնատարին հետ երկար ատեն խորհուրդ ըրին . կըսեն թէ այս խորհուրդը Պարսկաստանի վէճին վրայօք է :

—Սարրաֆաշարքին մէջ նոր հնձեալ և հետեւեալ և թնդանօթանիւ զօրքերը կրպատրաստուին Հէյտէրպաշայի դաշտին մէջ զօրաց մեծ կրթութիւն մը ընելու Օգոստափառ Կայսեր ներկայութեամբ :

—Բարձր հրամանաւ նաւարանիս մէջ պատրաստական շոգենաւ մը կըպատրաստեն , որուն մէջ կըսեն թէ Բարձր պաշտօնատար մը մտնելու է Թունուսի պէյին պատւոյ սուր մը և վերարկու մը տանելու համար Օգոստ. Թագաւորէն շնորհուած :

—Առողջութեան ընդհանուր ատեանը Եւրոպայէն եկողներուն վրայօք չարաչար կարգադրութիւններ գործքի դնելու է :

Մարսէյլ հրամանագրով եկող ճամբորդները 12 օր պահէն քառանորեայ արգելանոցի զգուշութիւնը :

Մաճառաստանէ սիլսին ընդունող եղող ապրանքները 15 օր :

Պատրասը և այսմաց կամ ուրիշ ապրանքով բեռնաւորուած նաւերը 12 օր :

Մաճառաստանէ սիլսին ընդունող եղած ապրանքով բեռնաւորուած նաւերը 15 օր : Պատերազմական նաւերը 9 օր :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ

Սէն Փեթերսբուրգ 18 օգոստոս : Քանի մը շաբաթ է , Պալթիկ ծովուն մէջ մեծ պտըտումներ և փորձերներ կըլլան , և օտարականներուն հատատելուն նայելով՝ շատ քիչ կամ ամենեւին տեսնուած չէ ասոր օրինակը ծովային տարեգրութեանց մէջ :

Սենատիա Կայսրուհին որ դէպ 'ի Պէրլին ծովով ճամբորդութիւն ընելու էր , Պալթիկ ծովուն անցաւոր երանաներուն պատճառաւ ցամաքով մեկնելու է : Օգոստափառ Նիկողայոս Թագաւոր Կայսրն ալ մինչև Քոնիկսպերկ երթալու է Սենտա . Կայսրուհւոյն ընկերութեամբ , անկից Մէքլէնպուրկ և հարաւային Ռուսիոյ կողմերը ճամբորդութիւն մը ընելու է :

ԱՆԳՂԻԱ

Լոնտրա 16 սեպտեմբեր : Նէկրիս քաղաքականութեան վրայօք փոփոխութիւն մը չկայ ծանուցանելու . ամառւընը մեծ քաղաք յարաջ կերթայ հետեւաբար նաւերուն երթեւեկութիւնն ալ կըշատնայ օրէ օր . մինչև որ Թայմս օրագիրը սեպտեմբեր 13ին կըհաստատէ մեր ըսածը այսպէս : "Այս վերջին երկու օրը Զմիւռնիայէն Եւրոպայէն և Եւրոպայէն Հնդկաստանէն , և աւելի յայտնի ըսելով՝ երկրագունդիս բոլոր նաւահանգիստներէն բազմաթիւ նաւեր հասան այս տեղ , միայն երկուշաբթի օրը 150 նաւ մտաւ այս տեղ , մեծ մասամբ նաւապետներով լեցուն է , որոնք իրենց յաջողութիւնը կըցուցանեն :

Լիվըրփուլի մէջ ալ՝ այս նաւերուն երթեւեկութիւնը չափազանց է , միայն մէկ օրը 60 հատ նաւ և հետեւեալ երկու օրերն ալ՝ 60 ական փոխադրական նաւեր մտան" :

ԳԱՂՂԻԱ

Փարիզ 8 սեպտեմբեր : Կայսրական ընտանիքը միշտ միևնոյն վիճակի մէջ է . Սենտա . Թագաւորը և այլ ազգական գերդաստանը շարունակ Սէնի գետակը կըբնակին , ուրանց անցեալ ամսոյն վերջերը՝ Սենտա . Սփանիոյ Սենտ Իզաբելլա Թագուհւոյն և Լոմբարտեան Բարձրութեանց Եւրոպայի ուղեւորութիւնը ընդունեցին և Նոյն արժանաւոր պատւով և հանդիսով հիւրընկալեցին :

Պաշտօնագիր Թագաւորին որդի Բարձրա . Նէմուրի դուքսը և դքսուհին և Օմալի դուքսը դէպ 'ի Սպանիա ճամբորդութիւն կընեն :

ՌՈՒՍԻԱ

Օգոստոս ամսոյ 18ին սաստկապէս Լևոնեանց նաւահանգստէն հասան Եգիպտական նաւ շոգենաւով Բարձրապատիւ Իպրահիմ փաշան և Իպրահիմ փաշայի և Սուլէյման փաշայի 50 հոգիի չափ հետեւորդներով . և առ այժմ Պոտդէմին Լևոնեան անուն քաջ բժիշկին դարմանը կըրպասեն :

ՀԱՅ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հռոմէական Պահպանողական ձայնը Սուրբ Երուսաղէմ մայիս 20ին գրուած գրով մը գրելով է մեզ որ Օրագրոյս մէջ ալ հրատարակենք , բայց այս շաբաթ ձեռքերնիս հասաւ գիրը . որուն մէջ այս ալ գրուած էր որ Եմենայն Հայոց Սրբազնագոյն ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ սեղանակալութեան պաշտօնը՝ բարձրագոյն հրամանաւ յանձնուեր է բարձր Սրբազան Պօղոս Եպս Երզնկացին Երուսաղէմեայ :

Պահպանողական՝ 'ի հաղորդագրեան Տեառն Տարսոյ Եպս Երուսաղէմեայ Աթոռակալի Ամենապատիւ Կաթողիկոսի Եմենայն Հայոց , տեսչեալ 'ի վերջին ամսոյն տեղի հանդերձեալ Բարձր Եպս Երզնկացի Աթոռակալին՝ նախ քան զայդ , առաջին ամսոյն ինչպէս տեսչութիւն 'ի Սուրբ Կաթողիկէ Էջմիածին . 'ի 24 ապրիլի 1853 ամի . Ամենապատուական Եղբ. Կոզրոտեան Մխիթարեան :

Եւ ահա՝ մերձեցաւ առ 'ի Տէր ձայնն այնմիկ եղեւ Յեսուսի : (ՅԵՍՈՒ . Գլ . 13)

Օ՜ արդեօք 'ի միտս , այլ և ընդունել իմաց , լռութիւն համառօտ յանձնեցան տեսութեան 'ի դէմս քաղաքիւրացի և եւ , լսել գիտնութեան ուսանու նշխարքին 'ի Տէր . Արդարն մեռաւ . որք 'ի Տէր ննջեցին . . . զայս առէ Հոգին . քանզի հանգեան յաշխատութենէ իւրեանց :

Այսպէս այժմ զարժանին ամենէն երանութեան յաջորդինակ հանգուցանել առ Տէր . որք ըստ ամեն ա-

(1) Նոյն թուոյն մէջ երկու տեղ սխալ կայ , որ է Վարդանեանի 550 դահեկանը՝ 250 դահեկան ըլլալու է , և 10735 դահեկանը՝ 10738 պիտոր ըլլայ : բայց այսու ամենայնիւ ընդհանուր գումարն ուղիղ է :

բնակի յետ բազմապիսի կենսամաշութեան 'ի կեանըս, ընկալցին զհատուցումն զայս մահ. որք քաջուք խոստովանութեամբ 'ի գլխում կատարեալ ննջեցին 'ի Տէր. և որք յառաջ նահատակութեան անդէն 'ի կենդանութեանն ծանուցեալ զպարտս հոգւոյն ըստ քրիստոնէական պարտաւորութեան 'ի մարմնաւոր ընչիցն լցուցեալ յարժանաւորութիւն հոգւոց երջանիկ ձայնին քաղցրութեան արդարոցն երանութեան. և ոչ այնուհետև յերկարել 'ի մարմնի ախորժին յօժարանալ 'ի Տեառնէ. այլ և զմնացորդս խոկ չկենացն առ ամն հարեալ, զզղջառատս անձանց կենդանութիւն գրեն, 'ի ձայն Աւետարանական առհասարակ խրախուսեալք "Եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք, և ես հանգուցից զձեզ":

Ո՜չ զուարճի ապաքէն և հոգևոր ուխտ միաբանութեանս մերոյ. զի զայսոսիկ զհոգեկան պարտս լցե կատարեաց 'ի կենդանութեան հոգևոր Հայր մերոյ' հայր հասարակութեանս մերոյ' սրբազան Եղիշէ Նարսեղ այժմիկ հանգուցեալս 'ի Տէր, արժանընտիր փոխանորդ և տեղակալ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց Տեառն Ներսիսի 'ի կառավարութիւն Տանս սրբոյ. և որ գերազանց ես և զգալի մնաց, յանձնահութիւն հոգւոյ իւրոյ իսկ ըստ աստուածային օրհնութեանն, իբրև հանգուցեալ էր ելանել առ Քրիստոս, ընկալաւ զՔրիստոս, միացաւ ընդ Քրիստոսի յահաւոր մատուցման անդ սրբազան պատարագին խորհրդոյ. հաւատամք, եթէ 'ի թոշակ վերջին արժանացաւ ընդունել զկենարար Հաց, զհոգևորն մատոյց պատարագ և ըստ Քրիստոսի անսուտ բարբառոյն' բնակեցաւ 'ի Քրիստոս և Քրիստոս 'ի նմա. "Որ ուտէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, նա յիս բնակեսցի և ես 'ի նմա": Արդ ուրեմն յայսոսիկ հանգամանս 'ի զգալի նշանաց երանութեան հոգւոյ սորա, քաղցրագոյն մնայ յոյժ ամենեցուն մեզ առել' Երանելի մեռելոյս, որ 'ի Տէր ննջեաց:

Պարտ է գիտել առել մեզ, զի բաց 'ի կապակցութենէ մերմէ ընդ մարմնոյ ընդ փոփոխական մահկանացու բնութեան, ունիմք ես զմնացուր կապակցութիւն և զհանուրն հաղորդակցութիւն ընդ Աստուծոյ. զի Աստուած շնորհեաց մեզ հասու լինել ճշմարիտ գոյութեան իւրում, զարմացոյց զմեզ ընդ լրութիւն ամենառատական շնորհաց իւրոց. հաւատացոյց 'ի բարութիւն իւր, ետ մեզ երկնչել յարդարութենէ իւրմէ և յուսալ 'ի յաւիտենականութիւնն իւր. ուստի և մարդն եթէ յայսոսիկ միայն ուղղեսցէ զընթացս, ոչ խաբի երբէք: Հարկաւոր հանդէպ է, զի ամենայն իր միաւորեսցի ընդ սկզբան իւրում "Մարմինն դարձցի 'ի հող ուստի առաւ": (Եկեղեսիաստ) Համաձայն սմին պարտ է, զի որ ունի զկեանս Աստուծոյ և ընդունակ է միաւորութեան ընդ Աստուծոյ' կոչեսցի առ Աստուած. և հոգին դարձցի առ Աստուած, որ ետն զնա:

Առեղծեալ յԱստուծոյ մարդ, եղաւ ոչ միայն 'ի ժառանգութիւն անցաւորս աշխարհի, այլև երկնային փառաց յաւիտենական կենացն, գերբնական շնորհօք զարդարեալ 'ի գրախտին վայելեաց 'ի մարմնաւոր բարիսն, զի ամբարձցի հասել յերկինս 'ի վայելչութիւն հոգևոր բարեաց ընդ Աստուծոյ "Մարմինն դարձցի 'ի հող ուստի էրն, և հոգին դարձցի առ Աստուած, որ ետն զնա": (Ժողով. ԺԲ. 7): Արդ ուրեմն ըստ այսմ նախասահմանութեան Աստուծոյ յայտնեալ է ամենեցուն, թէ Հոգի սրբազան հանգուցելոյս կոչեցեալ առ Աստուած ըստ գերբնական աստուածային շնորհատուր պարգևացն 'ի սմա, այսօր ամբարձաւ' հրաւիրեցաւ յերկինս 'ի յաւիտենական վայելչութիւն հոգևոր բարեաց ընդ Աստուծոյ. յետ հրաժարելոյ մարմնոյ սորա յամենատեսակ ունէ մեղաց 'ի կենդանութեան շնորհիւ ապաշխարութեան ըստ մարդկային կարեացն:

Դարձեալ և վերստին դարձցուք 'ի հոգևորս հայր յայժմիկ հանգուցեալս առ Տէր. Եթէ մահ ոչ իմացեալ է մահ, ապա ուրեմն մահ իմացեալ' է յանմահութիւն ըստ առաջիկայն (Լոգիշա) հանապազ յաւուրս յարութեան 'ի յարութեան ննջեցելոց. այսպէս ասացուք, հասու լեալ էր առ մահուն. ուստի և իմանալի զմահ' յանմահութիւն գրեալ. առաջի աչաց հանապազ նկարեալ էր 'ի կենդանութեանն զմահ, զի գիտէր թէ է է արդարև նոյն իսկ իմացեալ մահն, 'ի մահուն կեանք. ոչ անցու լեալ երբեք, թէ մարդ և երկրածին զաւակեալ 'ի մեղս, ոչ առ մարդկային յանցանացն զանգիտէր, անմահ յանմահութենէ հոգւոյ 'ի հանդերձեալն մնալ. նա ուանիկ և զօրինակս բաղումս ամբարեալ էր առ 'այս 'ի միտս. զի որ մաքսաւորն էր, եղև աւետարանիչ. և որ հալածիչն' առաքեալ. և որ ասացեալն է "Որ 'ի խաչին կայր, եղև աշակերտ (Աւազակն): Այսպիսի ահա խրախուսէր զանձն, և իբրև թէ ընդ Առաքելոյն կոչէր "Այսուհետև նուիրեալ եմ և ժամանակ զարձի իմոյ հասեալ, զպատերազմ պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի. զհաւատսն պահեցի: իսկ կեանք Քրիստոս է և մեռանել շահ. փափագեսցուք և մեք ուրեմն, կայ մնայ սմա արդարութեան Պսակն 'ի հանդերձեալն աւուրն փրկութեան յաւիտենական հատուցման:

Ի հանգամանս ամփոփեալ զբանս, փութացայց ասել. մի ուրեմն ապա տրտմեսցուք աչաց մերոց արտասուսցին մեզ 'ի սպառ, այլ լուսցուք ընդ հրաժարումն սրբազան Հօր մերոյ 'ի մէնջ. այլ ուրախ մանաւանդ' զի զընթացս աղօթից կենացն կատարեաց զի զբարւոք պատերազմն պատերազմեցաւ ընդ մարմնոյ աշխարհիս ցանկութեան. լացցուք ընդ ապականութիւն անշնչացեալ մարմնոյն, այլ խնդասցուք յուսով ընդ վերանորոգութիւն հոգւոյն յերկինս. յանմահութեան իսկ զրկեցաք 'ի կենդանութենէ սորա 'ի վայելչութենէ մարդասիրութեանն, այլ մխիթարեսցուք մեծ յիշատակաւ սիրոյ շնորհաց սորա. զմնալ առեալ զբարեկարգի եղբայրական առ մեզ 'ի սիրտ հայրական խնամոցն սփոփեսցուք զանձինս. և զմնացեալս մեր ընծայեալ սմին 'ի զօրավիգն ճանապարհորդութեան իւրոյ առ Քրիստոս, փոխանակեսցուք անձանց զկենդանի աղօթս սորին յարժանաւորութիւն և մերոց ամենեցուն հոգւոց' զեմ յանդիման սեռութեան ահաւոր դատաւորին 'ի հանդերձեալ աւուրն դատաստանին: Եւ ընդ հնչել ձայնի Աղօթից 'ի համբոյր սրբութեան, տացուք ամենեքին մեք արտասուաթոր հառաչմամբ 'ի լինել լռութեան' զյետին ողջոյն հրաժարական, համբուրեսցուք զթողեալ աջ Նորին բարձր սրբազնութեան, զի մեզ խնամատար հայրացաւ, զի զԱստուածային զայս Տուն տնտեսեաց 'ի տեղակալութեան Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. և վասն քաւութեան և թողութեան մեղացն և ընդունելութեան հոգւոյն 'ի խորանս սրբազան' զՏէր աղաչեսցուք. Աղաչեսցուք զՏէր վասն պարգևելոյ սմա զհանգիստ յերկնից արքայութիւնն և վասն առաջնորդելոյ սմա ընդ նեղ դրունն անձկացեալ ճանապարհին' աղաչեսցուք և ասասցուք "Տէր ուղղեա զընթացս սորա 'ի ճանապարհս խաղաղութեան. Տէր ուղղեա և առաջնորդեա հոգւոյ սորա և ամենայն հաւատացելոց' գնալ յարդարութեան ճանապարհն և 'ի կեանսն յաւիտենից. ամէն":

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Միւհէնտիսեան պարոն Յովհաննէսին' գաղղիրուան' այսինքն 1846ին օրացոյցը հիմակուընէ գնելու կըլալուն, տեսնողներէն ամենը վերջը գրուած անուանին գոյնը գտնալու հետաքրքրութիւն մը ունենին լսուելով, Հարկ եղեր է ծանուցանելու պատրիարքարանը փոխանորդ վարդապետին գրոյ փիլիպպոսեան տիրացու Եղանն է այն տոմար բանասաեղծը:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՀԱՄԱՌՕՏ ԽՐԱՀԱՆԳԻՆ ԳՈՏՈՒՈՒԹԵԱՆ

Յօրինուածոյ Պրոֆ. Յովհաննու Լոզանցի

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ ՆՈՐՈՒՑ ԼԵԶՈՒԷ Ի

ԱՐԻԼ ՆՈՐԸՆԾԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՏՊԵԱԼ

[illegible]

1844.

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Պոլիս 3 Հոկտեմբեր:

Լոնտրա	
3 ամիս ժամանակաւ	110
Մարսիլիա	169
Թրիեստ	444
Վիեննա	445
Լիվօրնօ	145
Ջենովա	171

Իզմիր 13 Հոկտեմբեր:

Լոնտրա	108	109
Մարսիլիա	168	169
Թրիեստ	438	441
Վիեննա	400	
Ջենովա	170	
Հոլանտա	360	
Փարիզ		

Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱԳԵՆԹԱՑԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ